

УКРАЇНА І КРАЇНИ СХІДНОЇ АЗІЇ: ПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР СЬОГОДЕННЯ

У статті простежується розвиток політичних зв'язків України з країнами Східної Азії, розглядаються можливості співробітництва України з Китаєм, Японією, Республікою Кореєю та доводиться необхідність посилення уваги керівництва нашої країни до регіону.

Ключові слова: політичні зв'язки, співробітництво, регіон, інтереси, політичні відносини, дипломати, дипломатичні представництва, національні інтереси.

В статье прослеживается развитие политических связей Украины со странами Восточной Азии, рассматриваются возможности сотрудничества Украины с Китаем, Японией, Республикой Кореей и приходится необходимость усиления внимания руководства нашей страны к региону.

Ключевые слова: политические связи, сотрудничество, регион, интересы, политические отношения, дипломаты, дипломатические представительства, национальные интересы.

In the article development of political ties of Ukraine with countries of East Asia is traced, the possibilities of collaboration of Ukraine with China, Japan, Republic of Korea are examined and the necessity of strengthening of attention of guidance of our country to the region.

Key words: political ties, cooperation, regional interests, political relations, diplomats, diplomatic missions, national interests.

Східна Азія (куди входять Китай, Японія, Південна і Північна Корея) є «ядром» Азіатсько-Тихоокеанського регіону (АТР), що є одним з центрів світового політичного і економічного розвитку. В регіоні відбуваються інтеграційні процеси, розвиваються новітні технології, на регіон доводиться 56 % світового ВВП, 51 % промислового виробництва, 45 % об'єму торгівлі товарами і 40 % послуг, 46 % зарубіжних інвестицій. За оцінками експертів, сукупний ВВП країн АТР у 2020 р. може вдвічі перевищити ВВП країн ЄС. Динамічний розвиток країн регіону призвів до того, що глобальний економічний баланс суттєво змістився з Заходу до Східної Азії. Так, відомий науковець С. Шергін вказує, що в тріаді: Східна Азія – Північна Америка – ЄС саме транстихоокеанський вектор стає значнішим і перспективнішим [1]. Тому розширення співробітництва України з країнами АТР є перспективним та потребує розбудови і вдосконалення.

У регіоні стикаються інтереси США, Китайської Народної Республіки (КНР), Росії, Японії та ЄС, лідери великих держав проводять активну азіатську політику. Ситуація в АТР є непростого, що обумовлюється: конкуренцією Японії і Китаю за регіональне лідерство та недовірою між державами; намаганням США посилити свої позиції у регіоні

та не допустити збільшення впливу КНР, яка, використовуючи економічні можливості, проводить активну зовнішню політику і змушує Вашингтон й Токіо шукати шляхи його «стримування»; зростанням інтеграційних процесів у регіоні (працює понад 15 організацій інтеграційного типу). Існує значна кількість внутрішньорегіональних проблем і дестабілізуючих чинників: регіональна гонка озброєнь, проблема об'єднання Корейського півострова, ядерна проблема КНДР, тайванська проблема, територіальні претензії, небезпека розповсюдження ракетних і ядерних технологій. В АТР є країни, що швидкими темпами збільшують військовий потенціал, зокрема КНР. Після проведення ядерних випробувань Північною Кореєю у 2006 р., 2009 р. Японія отримала привід для перегляду «мирних» статей конституції. Зокрема, у 2007 р. японський парламент ухвалив рішення про проведення після 2010 р. референдуму про конституційні зміни, щодо можливості мати повноцінні збройні сили. Зміцнення військово-політичного союзу США з Японією і Республікою Кореєю (РК) та збереження їх військової присутності в АТР викликає неоднозначну реакцію з боку країн регіону. Необхідно враховувати, що політичний процес у АТР детермінується співвідношенням відносин у трикутнику США –

КНР – РФ, архітектура якого може змінитись внаслідок зближення між Пекіном та Москвою [2].

Ці реалії Україні слід враховувати при розвитку відносин з лідерами азійського простору та визначенні орієнтирів і пріоритетів своєї зовнішньополітичної діяльності. Ефективна реалізація цього завдання передбачає аналіз процесів та особливостей розвитку регіону, адже українсько-азійські відносини залежать від регіональних та глобальних політичних тенденцій.

З огляду на величезність АТР, є доцільним зосередитися на «ядрі» АТР, а саме на Східній Азії (СА). До того ж, здебільшого, увага української дипломатії приділена саме цим країнам АТР. Мета статті – проаналізувати головні напрямки розвитку політичних відносини України з країнами Східної Азії, визначити досягнення співробітництва та причини, що стримують їх розвиток.

На перший погляд, Україна має мало спільного з далекими країнами АТР. Однак у сучасних умовах ця географічна віддаленість не має вирішального значення для розвитку відносин. Позитивним є і те, що в Україні немає з країнами АТР політичних, територіальних, фінансових і проблем, відсутнє суперництво на світових ринках, боротьба за лідерство у регіоні. Посол України в Японії М. Кулініч вірно підкреслював, що для України розвиток співробітництва з країнами регіону має стратегічний сенс, а близькість підходів до вирішення міжнародних проблем, відсутність гострих питань у відносинах, і наявність потенціалу у торговельно-економічній, науково-технічній, військово-технічній і гуманітарній співпраці створюють необхідні передумови для розвитку відносин і розширення сфер співпраці [3].

Різним аспектам розвитку країн СА присвячені роботи таких вітчизняних авторів, як Б.М. Гончара, Є.Є. Камінського, С.В. Проня, Л.О. Лещенка, О.В. Шевчука, С.О. Шергіна [1; 2; 4]. Проте, проблеми формування відносин України з країнами регіону лише починають досліджуватися. Враховуючи те, що Україна неодноразово наголошувала на необхідності активізувати свою політику у східному напрямі постає необхідність даної розвідки. Тема є актуальною не лише для академічного середовища, але для політичної і бізнесової еліти України.

Відносини України з країнами АТР регулюються законодавчими актами «Основні напрями зовнішньої політики України» від 1993 р., концепціями українсько-азійського співробітництва, розробленими МЗС за участю його закордонних установ. Зовнішня політика України базується на принципі багатовекторності й розвиток відносин з країнами АТР визначений як одна з пріоритетних цілей [5, с. 3].

Євроінтеграційні кроки України не мають означати охолодження і втрати динаміки наших відносин із країнами Азії, заважати їх взаємовигідному розвитку. Так, КНР є постійним членом Ради Безпеки ООН, ядерною державою, яка має вплив на глобальному та регіональному рівнях і стрімко розвивається. Співробітництво з таким партнером може дати Україні підкріплення позицій

на міжнародній арені, необхідно враховувати і перспективність китайського ринка для вітчизняної продукції. Особливістю Японії є її матеріально-технічна потужність, накопичена за короткий період. Японія – друга економіка у світі, член великої вісімки, яка взаємодіє з основними міжнародними «гравцями». РК є економічно потужною державою регіону. Збільшення об'ємів японських і південнокорейських інвестицій мало б велике значення для розвитку української економіки.

У свою чергу, за кількістю населення й економічним потенціалом, особливістю геополітичного розташування (на межі двох цивілізаційних просторів – європейського і азійського) Україна становить інтерес для країн Східної Азії. Цьому сприяє її незалежна політика, що робить можливим двосторонню координацію дій у міжнародних організаціях та ефективніше відстоювати національні інтереси кожної із сторін. КНР може використати українсько-китайські відносини як противагу впливу Росії у Східній Європі та Середній Азії; для забезпечення економіко-політичного проникнення до Східної та Центральної Європи. Токіо також починає усвідомлювати, що Україна здатна зайняти гідне місце на євразійському просторі. Так, колишній посол України в Японії Ю. Костенко вказує, що в Токіо є розуміння того, що Україна – важлива східноєвропейська країна [6]. Колишній посол Токіо при ООН Йосіо Хатано підкреслював, що Україна – дуже важлива країна, яка може балансувати між Росією та Західною Європою [7]. Країни СА вбачають в Україні перспективного економічного партнера, ринок збуту продукції для їх підприємств. Для КНР це ще можливість використати українські технології, для розвитку певних галузей її економіки.

Упродовж 1991 р. КНР, Японії, РК визнали незалежність України і в 1992 р. встановили з нею дипломатичні відносини, що започаткувало політичний діалог між країнами. Значимо, що підписано Спільне Комюніке про встановлення дипломатичних відносин між Україною і КНДР 9 січня 1992 р.

Між державами функціонують дипломатичні представництва, що забезпечують зв'язок і обмін інформацією між сторонами. Між урядами держав підписані десятки документів, спрямовані на розвиток і поглиблення відносин у різних сферах. Так, договірно-правова база українсько-китайських відносин складає понад 118 угод. Україна і дані держави підтримують дружні й партнерські відносини, здійснюються візити найвищого та високого рівня, на яких обговорюються питання двосторонніх відносин, світові та регіональні ситуації, ухвалюються відповідні рішення або рекомендації.

Президенти України – Л. Кравчук, Л. Кучма, В. Ющенко здійснювали офіційні візити у держави Східної Азії. У свою чергу, представники КНР, Японії, РК були з візитами в Україні (зокрема, голова КНР Цзянь Цземін у 1994 р.), Л. Кучма у грудні 1995 р. здійснив візит у КНР, де була підписана Декларація про розвиток та поглиблення відносин дружби і співробітництва між Україною

і КНР, Цзян Цземінь (липень 2001 р.) здійснив візит у Київ, під час якого була підписана Спільна декларація про дружбу й всебічне співробітництво у XXI ст., у листопаді 2002 р. відбувся візит Л. Кучми у КНР, у квітні 2003 р. у рамках офіційного візиту до КНР Л. Кучма провів зустріч з новообраним головою КНР Ху Цзіньтао.

22-25 березня 1995 р. відбувся візит Л. Кучми до Японії і була підписана перша Спільна заява України і Японії. Важливою подією у розвитку відносин став перший офіційний візит до Японії міністра ЗС України Г. Удовенка (1997 р.), візит міністра ЗС Японії Й. Кавагуті (2003 р.) в Україну. У липні 2005 р. В. Ющенко, відвідав Японію в ексклюзивному порядку – без Китаю і РК. Тоді було підписано «Спільну заяву щодо нового партнерства у XXI ст.», 25 березня 2009 р. відбувся візит Прем'єр-міністра України Ю. Тимошенко в Японію.

Знаменною подією у становленні та розвитку українсько-південнокорейських відносин був державний візит до РК Л. Кучми у грудні 1996 р. У ході візиту було підписано Спільну Декларацію про принципи відносин та співробітництва між країнами. І лише 20-22 жовтня 2005 р. відбувся офіційний візит Прем'єр-міністра РК Лі Хе Чхана в Україну, перший візит високого рівня. У грудні 2006 р. відбувся візит В. Ющенка до РК.

Незважаючи на контакти на робочому рівні, візити високих посадових осіб азійських держав, особливо за часів В. Ющенко в Україну відбуваються нечасто. Здебільшого здійснювалися візити президентів України у країни Східної Азії, але, наприклад, з РК не було жодного зворотнього візиту на такому рівні в Україну. Отже, країни Східної Азії мають «борг» візитів вищого керівництва до України.

Між державами розвивається міжпарламентське співробітництво. Так, у Верховній Раді України (ВРУ) та Всекитайських Зборах народних представників функціонують групи Дружби. В 1995 р. в японському парламенті було прийнято рішення про створення Асоціації японсько-української дружби. У 2003 р. при ВРУ утворено Парламентську групу з питань розвитку міжпарламентських відносин з Японією. У ВРУ створена і Українсько-корейська асоціація, у парламенті РК діє з 1998 р. Корейсько-українська асоціація міжпарламентських зв'язків.

Регулярність політичного діалогу забезпечується консультаціями між зовнішньополітичними відомствами України і КНР, України і Японії, України і РК на рівні заступників міністрів закордонних справ даних країн.

Під час офіційних візитів між Україною і державами Східної Азії були підписані двосторонні комюніке, декларації. В цілому, у документах вказано, що сторони докладають зусиль для розширення і поглиблення відносин. Держави відзначають, що їх позиції з основних питань сучасності, з питань миру і розвитку, роззброєння, запобігання гонці озброєнь, боротьби проти гегемонізму і диктату в міжнародних відносинах є близькими або співпадають; виступають за багатополарність світу, недопустимість втручання у внутрішні справи, за

боротьбу з міжнародною злочинністю і тероризмом тощо.

Значимо, що КНР, Японія, РК високо оцінили факт приєднання України до ДНЯЗ як неядерної держави. Так, 23-25 червня 1995 р. за підсумками офіційного візиту в Україну прем'єра Державної Ради КНР Лі Пена було підписано Спільне комюніке, в якому наголошено, що КНР розцінює цей факт як вагомий вклад у справу миру та безпеки у світі [8]. Підкреслимо, що Китай був першою країною, яка надала 4 грудня 1994 р. Україні гарантії ядерної безпеки (поряд з іншими державами – США, Росією, Великою Британією та Францією). Важливість, значимість і унікальність китайського кроку можна належно оцінити, якщо взяти до уваги, що Пекін не надавав подібних гарантій окремо жодній країні світу. І хоча не розроблено механізм можливої реалізації ядерних гарантій Україні, факт їхньої наявності означає істотну політичну, дипломатичну підтримку.

Значимо і те, що коли в 1993 р. Україна не ратифікувала договір СТАРТ-1 та відмовилася підписати ДНЯЗ, що викликало підвищену увагу і критику з боку Заходу, Китай не вдався до тиску на Україну, незважаючи на свої офіційні висловлювання проти розповсюдження ядерної зброї. Україні імпонує позиція Пекіна і зобов'язання не застосовувати ядерну зброю першим. У цьому питанні США і Росія у своїх новітніх військових доктринах допускають застосування першими ядерної зброї при особливих загрозах національній безпеці.

У березні 1994 р. в Києві було підписано угоду між Японією та Україною про співробітництво в галузі ліквідації ядерної зброї і засновано спеціальний Комітет співробітництва. Для реалізації цього проєкту японська сторона виділила Україні 16 млн дол [9]. В цілому, угода створила базу для надання Україні Японією допомоги у сфері ядерної безпеки близько 100 млн дол.

Україна має спільну позицію з країнами СА щодо без'ядерного статусу КНДР. Так, під час візиту до РК міністра ЗС К. Грищенка 6-8 червня 2004 р. українська сторона однозначно висловила за підтримку без'ядерного статусу півострова та готовність допомогти у вирішенні ядерної кризи, поділившись власним досвідом з КНДР [10]. Україна засуджує проведення Пхеньяном ядерних випробувань та виступає за припинення її ядерної та ракетної програми.

Україна і країни СА координують свою політику в ООН, інших міжнародних організаціях (МАГАТЕ, ЮНЕСКО). Це дозволяє відстоювати інтереси при розгляді питань, пов'язаних з національною, регіональною, глобальною безпекою, соціально-економічним розвитком. Як було зазначено, існує чимало питань, з яких позиції сторін близькі. Водночас є окремі розходження між державами, але вони не перешкоджають їм взаємодіяти на двосторонній основі, у міжнародних організаціях. Результатами взаємодії є домовленості про підготовку кандидатур при виборах керівних органів системи

ООН та їх спеціалізованих організацій, інших міжнародних інституцій. Прикладом такої координації може бути підтримка Україною позиції КНР у Комісії ООН з прав людини в 1996 р., підтримка Китаєм, Японією, РК кандидатури України на виборах до непостійних членів РБ ООН на 2000-2001 рр. КНР підтримала переведення України з групи країн В до групи С з миротворчих операціях ООН, що полегшило фінансовий тягар для України.

Україна підтримала представника Японії К. Мацууру на виборах Генерального директора ЮНЕСКО. Японія – кандидатуру України на виборах до Ради Міжнародного бюро освіти, Міжурядової ради Міжнародної програми розвитку комунікацій тощо, а наша держава – кандидатуру від Японії до складу Підкомісії із заохочення та захисту прав людини. У квітні 2005 р. між двома країнами домовлено про взаємну підтримку кандидатур – кандидатури Японії до Міжнародного трибуналу з морського права і України до Комітету всесвітньої культурної спадщини на виборах під час сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО.

У травні 2006 р. Україна і Японія стали членами Ради з прав людини (органу ООН). Двостороннє співробітництво в ООН отримало потужний імпульс внаслідок приєднання України 27 червня 2005 р. до списку співавторів розробленого Японією спільно з іншими учасниками групи претендентів на місце нових постійних членів РБ ООН проекту рамкової резолюції Генасамблеї про розширення Ради Безпеки. Зазначимо, що Японія докладає дедалі більше зусиль для зміцнення політичної ваги у світі. Цією метою продиктовані її зусилля домогтися постійного місця у РБ ООН. Тому нинішній період можна вважати сприятливим для активізації українсько-японських відносин, враховуючи статус України як одного із засновників ООН. Так, Ю. Костенко вказував, що наше завдання – шукати сфери, в яких Японія може бути в нас зацікавлена [6]. Токіо зацікавлене у тому, щоб ми підтримали його прагнення зайняти постійне місце в РБ ООН. Відзначимо, що у відповідь на звернення Японії у ході березневих 2007 р. політичних консультацій українською стороною було у попередньому плані підтверджено намір підтримати кандидатуру Японії на виборах непостійних членів РБ ООН у 2008 р.

Слід відзначити і взаємодію України та РК з питань виборів до органів міжнародних організацій, зокрема на виборах до Ради Міжнародної організації цивільної авіації; до складу членів Комісії з питань розмежування континентального шельфу; до складу Виконавчого комітету ЮНЕСКО (2007 р.). Українська сторона підтримала РК під час голосування по кандидатурі південнокорейського м. Йосу на право проведення ЕКСПО – 2012.

Проаналізуємо деякі особливості відносин України з державами Східної Азії. В українсько-китайських документах наголошено, що держави підтримують прагнення народів своїх держав до єдності [11, с. 77]. Україна визнає, що уряд КНР є єдиним законним урядом Китаю, а Тайвань –

невід'ємною частиною території Китаю і підтверджує, що не буде встановлювати з Тайванем офіційних відносин. КНР неодноразово наголошувала, що вдячна Україні за розуміння й додержання принципу «одного Китаю». Проте, 1996 рік був складним у відносинах України і КНР. Після візиту в Київ віце-президента Тайваню Лян Чжання Пекін висловив претензії до Києва. Українське зовнішньополітичне відомство заявило, що візит мав приватний характер і відбувся на запрошення Київського університету імені Тараса Шевченка. Черговий інцидент стався, коли Тайбей відвідали українські парламентарії, серед яких був і Л. Кравчук, який згідно із джерелами газети «Taipei Times» висловив бажання виступити посередником у переговорах між Китаєм та Тайванем [12]. Заступник міністра ЗС Тайваню запропонував Україні здійснити обмін представництвами з метою розширення співробітництва. Зазначимо, що Тайвань є для України торговельним партнером, а представництва острова в Україні немає.

Пекін чутливо ставиться до проблеми возз'єднання. Українське МЗС знову наголосило, що візит був неофіційним і що у Києві визнають «єдиний Китай». Пізніше Київ зустрів заступника генерального секретаря канцелярії президента Тайваню Хуан Чжифана. Після цього, Китай скасував заплановане з Україною засідання комісії з економічного співробітництва.

Наскільки б не були сприятливими економічні зв'язки між Києвом та Тайбеєм, ускладнювати відносини з КНР для України є політично не вигідним. Так, український дослідник О. Шевчук вірно вказує, що МЗС України доводиться вирішувати непросте завдання: здійснюючи домовленості, досягнуті з КНР, сприяти розвитку неофіційних відносин з Тайванем і в першу чергу розширенню торгово-економічних зв'язків [2].

Разом з тим, між Україною і КНР задекларовані відносини конструктивного партнерства. Так, у квітні 2001 р. під час візиту до Києва міністр ЗС КНР Тан Цзясюань підкреслив, що двосторонні відносини набули характеру стратегічного партнерства [13]. У квітні 2003 р. в рамках офіційного візиту до КНР Л. Кучма провів робочу зустріч з Ху Цзіньтао, під час якої було обговорено засади розширення співробітництва між державами. Зазначимо, що після зустрічі з Л. Кучмою Міністр оборони Китаю Чі Хаотянь вказав, що нове керівництво Китаю доклатиме всіх зусиль для розвитку відносин з Україною і вважає українського президента «великим другом китайського народу» [14].

Ще у листопаді 2002 р. під час державного візиту Л. Кучми у КНР сторони домовилися розпочати роботу щодо укладання політичного Договору про дружбу і співробітництво, але поки цю ініціативу не вдалося реалізувати.

Зазначимо і те, що встановлено дружні зв'язки між низкою міст України та Китаю, що носять переважно характер співробітництва у торгівельно-економічній сфері. Загалом 15 регіонів України і

КНР встановили зв'язки, але вони ще очікують наповнення конкретними результатами.

Щодо Японії. Роль Японії у регіоні тісно пов'язана зі США. Водночас, ще колишній Прем'єр-міністр країни С. Абе заявив, що є прибічником активної зовнішньої політики. Японія збирається створити «Арку свободи і процвітання». Проектом передбачається поглиблення співробітництва з низкою країн, зокрема у Східній Європі (Україна, Молдова, Польща, Болгарія, Румунія).

Українською стороною було високо оцінено проголошення Японією даної концепції та висловлено сподівання у нових можливостях зміцнення українсько-японських зв'язків. Так, М. Кулініч вказує, що проривом для України у східному напрямі можна вважати програмну промову Т. Асо (2006 р.) «Арку свободи і процвітання» [3]. Йдеться про політику Японії, яка направлена на підтримку держав, які розвиваються демократичним шляхом. Це стосується й України, Японія має намір і надалі співпрацювати та сприяти її розвитку. Зазначимо, що Україна вже отримала від Японії близько 120 млн дол як допомогу, які пішли на розбудову української державності. Ю. Костенко називає унікальною системою грантової допомоги японського уряду (понад 100 млн дол) [6]. Нова доктрина Японії змінила місце України у зовнішньополітичних пріоритетах цієї держави і надала Києву додатковий шанс заявити про себе. Відповіддю української політики повинна стати зміна місця Японії у пріоритетах України. Особливо враховуючи те, що Японія є міжнародним донором і бере участь у наданні допомоги Україні.

Щодо Республіки Корея. Останнім часом ситуація на Корейському півострові є нестабільною. При формуванні зовнішньополітичної концепції щодо півострова Україні слід враховувати відносини між його частинами. Потрібно підкреслювати підтримку політики мирного об'єднання Кореї. Водночас пам'ятати, що критика уряду КНДР може сприймається РК як втручання у внутрішні справи корейського народу. Зазначимо, що Україна підтримує політику об'єднання Кореї, виступає за розв'язання проблем міжкорейських відносин за допомогою діалогу між КНДР і РК і багатосторонніх переговорів.

Після президентських виборів в Україні 2004 р. відбулися деякі зміни у українсько-східноазійських відносинах. Так, змінилася політична складова українсько-китайських відносин. Характер виборчої кампанії 2004 р., експорт «кольорових» революцій, що здатний проникнути до Росії, що граничить з КНР, не могли не турбувати китайське керівництво. Можливо, тому Пекін виявився серед тих, хто після другого туру виборів привітав В. Януковича з обранням на посаду президента. Різкий поворот у бік євроатлантичного курсу призвів до того, що Київ фактично «переформатував» свої відносини з Китаєм. У результаті запланований на осінь (2006 р.) візит у Пекін Міністра оборони А. Гриценка був скасований. До того ж, на святкуванні 56-ї річниці створення КНР у Києві у 2005 р. гостем був

Л. Кучма, ніхто з представників нової влади не був запрошений.

Водночас 20-23 липня 2005 р. відбувся візит В. Ющенко в Японію. Посол Японії в Україні Кишіро Амае відзначив, що це перший за десять років візит голови української держави до Японії і важливо, що він відбувся саме після «оранжевої» революції [15]. У ході зустрічі В. Ющенко з Прем'єр-міністром Японії Дз. Коїдзумі була обговорена низка питань та досягнуто домовленості про створення міжурядової комісії на рівні міністрів ЗС. Як зазначив В. Ющенко, Україна зацікавлена у підтримці Японією проектів у екологічній сфері, у співробітництві в рамках Кіотського протоколу, в активізації співпраці з кредитування, інвестування. Після закінчення зустрічі було підписано «Спільну заяву щодо нового партнерства у ХХІ ст.».

В Україні розраховували, що відповіддю на візит В. Ющенко має стати візит Дз. Коїдзумі. Тим більше, що глава японського уряду жодного разу не був з офіційним візитом в Україні. Проте, цього не сталося, у ролі реаніматора україно-японського діалогу на вищому рівні виступив міністр ЗС Т. Асо, який відвідав із візитом Київ (2006 р.).

18-19 грудня 2006 р. відбувся державний візит В. Ющенко до РК. У ході переговорів президенти В. Ющенко і Ро Му Хйон дали високу оцінку стану українсько-корейського співробітництва, підкреслили важливість поглиблення співпраці. Було прийнято Спільну заяву, підписано інші міжурядові угоди.

У 2006 р. Київ активізував відносини з Пекіном. 30 жовтня 2006 р. відбувся офіційний візит в Україну Голови Всекитайського Комітету народної політичної консультації Ради Китаю Цзя Цін ліня, що сприяв відновленню політичного діалогу на вищому рівні. Зросла і кількість контактів на різних рівнях. І знову планували підписання стратегічного договору між Україною і КНР. В цілому, Китай підписує такі договори тільки із сусідніми державами (зокрема з Росією), та й то не з усіма. Посол КНР в Україні Яо Пейшен вказує, що з Україною у нас немає спільного кордону, хоча це не означає, що ми не приділяємо уваги розвитку відносин з вашою країною [16].

Візит Ю. Тимошенко 25 березня 2009 р. в Токіо можна вважати одним із важливих візитів в історії дипломатії незалежної України. Посол Японії Тадаші Ідзава в Україні вказує, що візит був дуже успішним... важливим є, що лідери змогли зустрітися й обговорити велику кількість питань... і що японці змогли отримати інформацію безпосередньо від прем'єр-міністра України [17]. Виграші візиту – відкриття кредитних ліній, успішний продаж частини українських квот на викид вуглекислого газу, домовленості про модернізацію українських систем життєзабезпечення, співпраця у сфері енергозбереження, екології.

Азійський вектор найменш розвинутий у зовнішній політиці України, але налагодження партнерства з цими країнами посилює позиції України та ослабить її залежність від Заходу і від РФ.

З іншого боку, візит Ю. Тимошенко в Японію може привести до зниження активності україно-китайських відносин. Адже відносини між Китаєм і Японією проблематичні до того ж, на послідовність візитів вищих посадових осіб держав (Ю. Тимошенко спочатку відвідала Японію, а потім запланувала візит у КНР) Китай може зреагувати негативно.

Серед перспективних питань співробітництва України і РК відзначимо, що посольство РК опрацювало питання проведення у 2009 р. державного візиту в Україну президента РК Лі Мйон Бака та візиту міністра ЗС Ю Мйон Хвана. Продовжує опрацьовувати питання візиту в 2009 р. до РК Голови ВРУ В. Литвина.

Отже, для України розвиток всебічного співробітництва з країнами регіону має стратегічне значення для реалізації національних інтересів, зокрема дозволить Україні підняти свій міжнародний статус. За роки дипломатичних відносин напрацьовано значний позитивний досвід співробітництва України з країнами Східної Азії. Так, Китай є одним з найбільших торговельних партнерів України.

РК – одним з найбільших інвесторів в українську економіку. Японія для України один з донорів кредитів, гуманітарної та технічної допомоги.

Водночас, на жаль, Україні поки не вдалося збудувати ефективних відносин з Китаєм, РК, Японією, які мають переважно протокольний характер, а реальна взаємодія на міжнародній арені відбувається у межах загальносвітових процесів і пов'язана з діяльністю ООН та інших міжнародних організацій. Незважаючи на постійні контакти на робочому рівні, візитів високих азійських посадових осіб майже не відбувалося. До того ж, участь капіталів Китаю і Японії у розвитку української економіки є невеликою у порівнянні з їх роллю економічних гігантів у світі. Отже, потребує розширення економічне співробітництво України з країнами Східної Азії. Для цього Україні необхідно досягти внутрішньої політичної та економічної стабільності, просувати у регіоні позитивний імідж надійного партнера, розвивати політичний діалог на вищому рівні та ефективно реалізовувати раніше підписані документи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шергин С. Азиатско-тихоокеанская дилемма // Зеркало недели. – 2004. – № 32. – 14-20 августа.
2. Шевчук О. Українсько-китайське співробітництво на рубежі XX-XXI століття [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.experts.in.ua.
3. Кулинич Н. Украина способна завоевать свое место на азиатском рынке // День. – 2007. – № 141. – 22 августа.
4. Гончар Б., Таран М. США – КНР і Тайвань: трикутник взаємодії і суперечностей в 90-ті роки XX ст. / АН вищої школи України. – Випуск другий. – К.: Хрещатик, 1999. – С. 22-31; Лещенко Л.О. Внутрішня і зовнішня політика КНР в контексті глобалізаційних процесів // Зб. наукових праць: Дослідження світової політики. – Вип. 14. – К.: ІСБІМВ НАН України, 2000. – С. 72-82; Кириенко Н. Перспективи України на рынках стран АТР // Финансовая Украина. – 1996. – № 7; Пронь С.В. США та Японія в АТР (50-90-ті рр. XX ст.). – Миколаїв: МДГУ ім. Петра Могили, 2003. – 244 с.; Щергін С.О. АТР: історія та сучасність. – К., 1993. – 91 с.
5. Про основні напрями зовнішньої політики України // Голос України. – 1993. – 24 липня. – № 139 (639). – С. 3.
6. Костенко Ю. У поширенні свого культурного впливу варто брати приклад з Японії // День. – 2003. – № 98. – 7 червня.
7. Йосію Хатано Американська парасолька – оптимальний курс для Японії // День. – 2003. – № 110. – 2 липня.
8. Спільне комюніке за підсумками офіційного візиту в Україну Прем'єра Державної Ради КНР Лі Пена 23-25 червня 1995 р.
9. Японія вирішила допомогти // Голос України. – 1994. – 19 квітня.
10. Візит міністра іностраних дел України в Корею [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.elvisti.com/node/43962.
11. Україна – Китай. Спільна декларація України і КНР // Політика і час. – 1994. – № 10. – С. 77; Декларація про розвиток та поглиблення відносин дружби і співробітництва між Україною і КНР. 4 грудня 1995 р. // Україна на міжнародній арені: Зб. документів і матеріалів. В 2-х книгах / Книга 1. – К.: Юрінком – Інтер, 1998. – С. 190-192.
12. Солодкий С. Київ – Пекін: коректність із інтересом // День. – 2001. – № 126. – 19 липня.
13. Україна – Китай [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/China/china.php?menu=attitudes>.
14. Жлуктенко В. Україна – Китай: пролог до вдалого дебюту // День. – 2002. – № 212. – 19 листопада.
15. Киширо Амаэ: Японія буде останнім державством в мирі, которое приобретет ядерное оружие // Київський телеграф. – 2005. – № 32. – 12-18 августа.
16. Пейшен Яо: Склалася добра основа для подальшого розвитку відносин між Китаєм і Україною [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/China/china.php?menu=ukrinform>.
17. Тадаші Ідзава Україна – Японія: партнерство заради модернізації // День. – 2009. – № 60. – 8 квітня.

Рецензенти: Шевчук О.В., к.політ.н.;
Седляр Ю.О., к.політ.н., доцент.

© Погорелова І.С., 2010

Стаття надійшла до редколегії 02.10.2009 р.